

NEMZETI TÁRSALKODÓ.

Első félév.

Kolozsvár, Martius' 26kán, 1839.

13. szám.

Tartalom: Aprilis' első napja, (Luiza) 97. l. Még egy, tutajokat illető javaslat, (D. F. A.) 103. l. Familiai intő felirat, (K. J.) 104. l.

Aprilis' első napja.

Nyiresi Mátyás N * * barátjához.

Szöllővár, martius' 25kén.

Kedves barátom!

Igéretem szerént, nem irhattam neked, 's nem tunyaságból, melylyel annyit vádolsz, hanem mivel készültem Sándor' napjára ide várt nagy bátyámnak üdvözletemet tenni; 's valóban nagyon készültem, mert hajdoni praeceptorommal — ki, mint tudod, sokat kinzott a' diák nyelv' tanulásával — egy diák oratiót irattam; ezt könyv nélkül megtanultam, 's mikor bátyámhoz béléptem, elmondtam. Denique, jó neven vette bácsi 's a' vén néni is most szinte megelégedve nézett rám; azt is mondotta: elég tudós volnék különben, csak több külső ügyességem lenne. Erre bácsi azt felelte: a' lélek' tehetségei már ki lévén pallérozva, a' többi könnyen foly; aztán, hogy én a' gazdasághoz értek valamit, kedvet is mutatok hozzája, csak a' világi regulákban nem vagyok még jártas. Az oratióban historiaról is volt szó; bácsi tehát examinalni kezdett belőle. Magam sem tudom mint feleltem; igaz, tanuló koromban olvastam valami historiát, de újra elfelejtettem, mert sok helyen elkezdtem a' tanulást, és mindenütt félbehagytam, minthogy sehol sem tanítottak olyanra, mi nekem tetszett volna; utóbb is csu-

pán szülőim' kényszerítésökre tanultam valamit mellém fogadott praeceptoromtól, különben most még irni sem tudnék. Én bizony inkább járok irtás, szántás, vetés mint könyv után; ezzel nem lakik jól az ember, 's tudod pedig barátom, mint szeretem enni! No, jó hogy az examen hamar félbe szakadt K é t e l k y ' s K á r a y barátink' érkezévével. Ők jó emberek, tréfások, de szeretik néha bolondot csinálni az emberből; azonban én ha sokszor megharagszom is rájuk, újra megbékéllek velök; unom koczódni; aztán ha bosszankodik az ember, még inkább csufolják. E-lé hozták a' közelgő aprilis' első napját. „De bizony Nyiresi Mátyás urat megjártatjuk akkor!“ felkiálta K á r a y, 's a' másik: „Vivat! Ha Matyi meg nem járja, akármí legyenek!“ Én csak mosolyogva mondtam, hogy vigyázni fogok magamra, 's legalább most az egyszer nem szednek rá. Ők lármáztak; végre fogadtunk. Ha veszték: kedves Turti nevű lovamot adom nekik; ha nyerek: ők ketten száz pengő forintot fizetnek le nekem. Tudod mit akarok e' pénzzel tenni? T e r c s a, a' bácsi' leánya, ügyes gazdaszony lesz idővel; vásárcor tehát éppen a' nyert pénzzel fogok mindenféle apróságokat hozatni néki, 's ha rá áll, hogy Nyirfalva' asszonya 's lúdnýajam' királynéja legyen, többi közt — mátkagyűrűt is. Említettem ezt néki csak úgy melleleg; ő nevetett és kiment a' házból, 's ha nevet, jele, hogy nem búsul rajta. Szinte bizonyosan tudom, hogy nyerek. Héj! vigyázni

fogok. Megmútatom, hogy egyszer már én is feljebb állok. Aztán Turtit, a' kedvest, sem akarnám elveszteni; derék ló, ámbár nem igen szép. Végzem már leveletem, mert a' levest kitalálták, 's félő hogy meghűl; délután indulok haza, mert több már egy hétnél, hogy itt vagyok.

Ugyanaz Ugyanahhoz.

Nyirfalva, martius' 26kán.

Képzeld barátom! Reménységem felett nyerek: pro primo, mert aprilis' első napján itt sem leszek; pro secundo, mivel itt sem leszek, nem lesz kit megjártassanak; ők tehát még is vesztenek; pro tertio, mi a' legnevezetesebb, feleséggel fogok haza jöni, még pedig olyanul, millyent lámpással is alig kaphatni. Igen Pali, én menyek Zárdiékhoz — Pestre! Kételkyéknek egy szót sem szólok, míg vissza nem jövök. — Mint fognak ők majd bámulni! Servus már Tercsának is! Az igazat megvallva: sajnálom ugyan őt elhagyni, mint-hogy már felbizzattam; de miért nem olyan ő mint Leonora, kit csak kicsi korában láttam egy bálban 's már akkor is szerettem vele táncolni, mert jó tánczu a' leány; azóta nem is voltam többé bálban. De te mindezekből tán semmit sem is érthetsz; ide zárok tehát egy levelet, mellyet haza jöttemkor asztalomon találtam; az mindent megmagyaráz neked. Én holnap indulok Pestre; most pakolnom kell. Az ide zárt levelet küld aztán töstént utánam; Pesten az Aranyszarvasnál leszek szállva; egyenesen Zárdiékhoz nem mehetek, mert azt mondják: nem illik oda szállni, hova legelébb is ház tűz' látni menyen az ember. Onnan majd ismét küldök neked levelet.

Zárdi János Nyiresi Mátyáshoz.

(Az előbbi levélbe zárva.)

Tekintetes Úr!

Közönségesen ismert jósága bátorít azon lépésre, hogy Önnek egy olly ajánlatot tegyek, mellynek elfogadása családomnak teljes elégtelést nyújtandana, 's Önre is, reményilem, szegyent nem hozandana. Nékem egyetlen egy leányom van, 's büszke tudattal mondhatom: e' leány társnői közül mind szépségére, mind tulajdonaira, mind lelkületére nézve kitűnik. Kötelességünk levén gyermekünk' sorsáról gondoskodni; körültekinték hazámban egy érdemes vőért, 's megvallom: egyet sem leltem e' célra annyira megfelelőt mint Önt, ámbár inkább csak hírből ismerem. Ne nehezteljen Ön különös megszólításomért; leányom' boldogítása fekszik szívemen. A' napokban tetsző egykedvűséggel emlegetem Önt, és Leonora legott szinte elragadtatással beszélt Önről; noha becses személyét ő is hírből ismeri 's egy — bálból, mellyben még gyermek' korában volt és azóta még sem feledheti. Ha Ön' szíve még szabad, 's leányom' kezének ajánlata tetszend: jöjön Pestre; de Leonorával ne tudassa, hogy irtam Önnek, mert azt fogná gondolhatni: csupán udvariságból, és nem irántai vonzalomból jövendett ide. Barátságába ajánlott vagyok 'stb.

Nyiresi N**hez.

Pest, martius' 29kén.

Jól foly dolgom barátom; ámbár circiter egy tuczet bakot lőttem. Leonora egy non plus ultra leány! Ollyan víg, ollyan szép, ollyan — de hagy el csak, majd meglátod Nyirfalván. Mihelyt ide érkeztem 's a' fogadóban szeremről leszálltam, azonnal, semmi rendelést

nem téve, úti köntösömben szaladtam ki az utcára; kérdezősködtem Zárdiék' szállása felől, és siettem a' merre útasítottak. Jól nézhettem ki; a' gyermekek mind utánam futottak; én akkor azt gondoltam azért, mert idegen vagyok, pedig kétségkívül nem egyébért, hanem mivel rókaprémes rékliben, báránybőr sapkával és salaugos dohányzacskóval voltam. A' mint Zárdiék' házánál egy szobába beléptem, meglátam magamat egy szemben levő tükörben, 's mindjárt vissza akarék térni; de két leány vala jelen, kik közül az egyik megpillantván engemet kérde: „Kit keres?“ Hirtelen nem tudván mit feleljek, azt hazudám: Zárdi urat keresem. „Nincs honn; nem is jó haza tán tíz napig,“ felele a' leány pacsirta hangon; 's én behúzával az ajtót, oly sebesen eredék haza felé, hogy künn a' grádicsot észre nem véve orromra buktam, de stante pede újra felköltem, 's hála istennek, nem lett semmi bajom. Leonora' képe mindig előttem állt; ő volt bizonyosan ki megszólított; csak az nem tetszett nekem legelőbb is, hogy asztalán és kezében könyvet láttam; majd ez is mind olvasással kínoz. No, én nem bánom: a' Honi Vezérbe, vagy Hármaskistűkörbe tekintsen vagy egyszer, (ezekből legalább referalhat nekem az időjárásról, 's az agendát is gyakorolja); csak ne legyen olyan, mint a' mostani nagy hírperre nevelt leányok, kik inkább tudnak üres könyvekről mint káposztasózásról deliberalni. De hiszed, nem hiszed barátom: a' pesti társaságokban egy szót sem hoznak elé marhatenyésztésről, gyümölcsfák' oltásáról, vagy majorsághízlalásról; nem; csak bálokról, szinpadokról, divatokról; néha értetlen szellem-, ipar-, dogma- vagy dramahistoriákat feszegetnek etc.; úgy hogy nincs is mihez szóljon az ember.

Haza jövén tehát újra öltöztem, 's vissza indultam Zárdiék'hoz. Az úton eszembe jutott: bár honn volna az öreg úr; de gondolám,

bizonyosan azért ment el, hogy annál véletlenebbnek láttassék ide jövetelem. Beléptem ismét az előbbi szobába; Leonora most már varrott, 's a' másik szőkébb leány olvasott. Leonorához menvén mind a' két kezét megcsokolám 's mondtam: „itt vagyok megint, csak hogy más köntösben; az imént megfelejkeztem volt magamról, 's csak úgy futottam ide.“ A' két leány rám és egymásra nézett csudálkozva. „Talán nem is emlékezik Lelkem“ folytatám, „a' turódi bálban mennyit táncoltam magával? Én Nyiresi Mátyás vagyok; úgy-e maga Leonora kisasszony?“ — „Ah!“ felele ő, „úgy van; nagyon jól emlékszem; de Uraságod megszépült azóta; nemde én is megváltoztam?“ Ezt rá hagytam; mert igazán most vevém észre, hogy a' másik leány még inkább olyan forma, mint a' millyennek Leonorát képzeltem a' báltól fogva; de az ember változik. A' mit nagyon megkedveltem jövendőbeli mátkámban: gazdasági beszédbe eredtünk; ő szeretné falusi gazdasszony lenni; a' másik csak úgy ült és hallgatott. Leonorának megmondtam aperté: én azért jövök Pestre, hogy őt elvegyem; erre mind a' ketten elnevelték magokat; igaz, kissé igen hamar is kezdtem el a' dolgot. Leonora felkölt; sétált a' házbán, mintha gondolkodni akarna; a' másik leány kiment a' házból, 's úgy látszott, egy kissé szomorúan; tán irigylő a' Leonora' sorsát. Ez azt monda: majd meglátjuk mint lesz, 's én eljövök. Majd, barátom, te is én is meglátjuk hogy jól lesz; hisz' az apja is írja, hogy nem felejthet! 'S kit nem felejthetnek, az barátom.

a' te barátod

N. M.

Zárdi Leonora egy barátnejához.

Aprilis' 2kán.

Levelemen, úgy hiszem, nevetendesz kedves Lottim; sok bohó kalandoskám voltak darab idő óta. Az ifju Báldiné, szeretett Emelkánk, nálunk maradt, míg férje falún jószágvásárt teend, 's miatta kalandjaim még szövényesbökké váltak. A' napokban ide jön egy falusi lovag, Nyiresi Mátvás nevé 's avval áll bé hozzánk, hogy engemet elveend. Reménytelen szerencse! Oh bár ne volnának olly jók az emberek! Ezt bizonynal valami jó akaró fölbíztatta, hogy kérjen meg: mert sok pénzem, és tán nexu som van; pedig eltökélt határozatom így, mintegy procuratio át, férjhez nem menni. Erdemem, bár mi kevesek is azok, nem csupán külső tekintetek, vagy mások' jóvallata tegyenek engemet kedvessé; ösmerjen jövőbelim ön tapasztalásából, de én is ösmerjem őt! Csak magunkra valánk Emelkával; ő szokott csiutalanságával az én nevémet adá ki magáénak, 's ez könnyen megesheték, mert Nyiresi ez előtt hét évvel látott engemet Turódon bálban, midőn még gyermek voltam. Más nap viszont eljött, 's ekkor, anyám is itthon levén, megtudta, hogy én vagyok az igazi Leonora. Nem haragutt a' tréfás csalódásért, csak az esett talán nehezen, miért nincs valóban is úgy; azonban többet már velem beszélt; tehát valósul gyanúm, hogy engemet néki jóvalltak. Anyámnak elébeszéltük volt első látogatása' történeteit, de ő nem ösmervén még parancsolá: né tréfáljunk Nyiresivel, mert úgy hallotta, vagyonos parti, 's a' kérőt meg kell becsülni; egyébiránt is ki tudja, nem szokik-e még belé a' világ' divatos modorjaiba? Hidd el, titkon ohajtám; bár másodszor is ügyetlen lenne magaviselete; nehogy anyám' kedvellését megnyerje 's valamiképpen hozzája kelljen mennem.

Egészen megfelelt ohajtásomnak; többi közt

kérdette: „Lehet-e itt az erdőben olly sárga madarat fogni, millyen ott a' kalitkában van?“ Kért: muzsikáljak; 's midőn zongorámhoz ültem, monda: „szereti ugyan, ha a' klavirt verik, de még is jobb szívvel hallgatja, ha a' guitaret pengetik; azonban kér, huznám néki azon keringőket, mellyekre Turódon tánczoltunk.“ Énekemet elégült mosolylyal hallgató, 's örömét szóvalis bizonyítá, mert „szépen föltudám vinni a' nótát“ 'stb. Szabadon vevék lélekzetet, midőn el mente után anyám azt monda: nem nekünk való; de — tevé hozzá enyelgve — ha csakugyan erővel neje kívánok lenni, nem bánja. Képzelheted Kedvesem! mint nem fogok erőszakoskodni 's anyám' izlésével ellenkedni.

Nyiresi jó szívünek látszik, de még sem sympathizálunk. Megpróbálom őt neked kevés szavakban lefesteni. Gondolj magadnak egy minden műveltség nélküli, magas, kövér testalkatu, együgyü fogásu embert, ki nehezen hiszem, hogy valamiről okoson tudjon beszélni, 's im, illyen Nyiresi. Megvallom, nagyon szeretem a' természetes, víg kedélyü, őszinte lényt; de némi tanulmánya, 's legalább kevés műveltsége legyen; engemet olly férfi, kinél okosabbnak érzésem magamat, boldoggá nem tehetne. Huh! Szörnyeteg! Olly férfi' neje lenne, kit, mint járni tanuló gyermeket, minden lépten bukástól kell féltetni, nehogy ügyetlensége nevetség' tárgyává tegye! 'S aligha a' jámbor Matyival így nem lenne valaha a' vas sorstól hozzá lánczolt műveltebb hölgy — és itt még remény sincs, hogy a' szédelgő gyermek helyéből haladjon, mert ő megrögzött ellene az aestheticanak; borju-kolompjai kedvesebbek előtte mint bár melly hangverseny; a' napszámok' rovása becsesb mint bár mellyik nagy irónk' műve. Egészben a' régi kor' leventája; éppen, mint a' czopposok, úgy irtózik azon némbertől, ki gazdasszonyságon kívül még egyebet is tanúlt: mert rá néz-

ve ijesztő az illy nő-tudós. — Még is sokat kell nekünk túrnunk! Valóban szeretném tudni: miután házi kötelességeinket elvégeztük, miért ne munkáltathatnók elménket is mi magunk és mások' gyönyörére? Ha nem gondolkodunk, úgy igazán asszonyi állatok vagyunk! Minden pallérozott nemzetnél tapasztalt igazság, hogy ha műveltek a' nők: nagyon czélszerű, sükeres befolyásuk van a' jó nevelésre, vallásra, lelki nagyságra. Politicába, mély tudományokba nincs miért avatkozunk; ezek férfiak' bajai; de annál nagyobb jogunk van a' szépnek és jónak ügyét pártolni.

Elragadtak vala eszméim — de te megbocsátasz nékem jó lélek — mi ketten értjük egymást!

Fel fogom már történetim' fonalát's olvasd, mert im most következik a' legszebb. Tegnap este Emelkával gyermekkori pajkosságinkat emlegettük, 's ezek' emléke szintúgy új vidámságot adott szeszélyünknek. Egyszerre gondolat villan át Emelka' lelkén, 's fölkiált: „Tudod mit Leonora? Játszodjuk hunyócskát; próbáljuk meg, valljon nem feledtük-e még el?“ Előbb nevettem különös ötletén; végre rá álltam, mert senki sem volt jelen csak mi ketten. Midőn éppen föl's le szaladgálnánk a' szobában, a' bútorokat szétdobva, hirtelen megnyílik az ajtó, 's bétoppán — Nyiresi: „Hát magok mit csinálnak?“ kérdi bámulva. „Hunyócskát játszunk“ felel Emelka, „akar Kegyed is?“ — „Igen biz' én,“ lön a' felelet, 's már ezt láttad volna; ez remek volt! A' bútoroknak most volt ám dolguk; az a' nagy idomú test az ágy alá bútt; ott mi perse mindjárt megkaptuk: mert az anyám ölebe — ki tudja mi féle állatnak képzelvén őt — megijedt, 's rémültében mind az ágy felé ugatott, noha Nyiresi onnat eléggé csitította. Azután egy pamlag alá akart bújni, hova nem fért; de ő erővel is alája akarván fekünni, a' pamlag fölbillent 's nagy robbajjal a' szoba' közepére zuhant; Matyink

vele fölfordulván, alatta mintegy eltemettetett; ő kidugta fejét's kért minket: állítsuk föl a' pamlagot; különben nem kelhet föl; másfelől Emelka dőlt nevetve egy karos székbe's kiáltozva: „Nekem segíts Leonora! nekem, mert mindjárt kaczagó görcsöt kapok! Rögtön Eau de Cologne-t, levendula szeszet, friss vizet annak az urnak is fejére, nehogy elájuljon!“ E' jelenet egy volt a' maga nemében. Én úgy álltam mint egy kőszobor; nem tudtam nevessek-e vagy üdítő szereket hozzak? 'S mind ez való-e vagy tréfa? mig végre Nyiresi fölkel't 's Emelka csöndesedett. Csak nevetés lett a' vége.

Szegény Nyiresi! Úgy látszik nagyon kecsgetteti a' remény, hogy én őt szeretendem, pedig csalatkozik a' jámbor; de csak egy szóval nyilatkozzék komolyan szándoka felől: legott elutasítom, mert nem akarok senkiből csufofot üzni. Zörrenést hallok; jó valaki —

Egy órával később.

Eppen most mene el Bojtár Károly, kihez, tudod, rég vonsz szívem' gerjedelme. Udvarias maga viseletét hiuság nélkül eddig nem magyarázhatám valódi érzetnek, azonban most vallá ki nékem: hogy rég szeret, 's közelebbről szép hivatalt kapván, kezemet kéri. Anyám nem adott határozott választ, mig atyám haza nem jő. Oh Lottim! ha áldásukat adják szülőim, mi boldog leend

holtig hű Leonorád.

Nyiresi N barátjához.**

Nyirfalva, aprilis' 7kén.

Jaj barátom, olyan vagyok mint a' leszakasztott almavirág; csak úgy hervadok ne! Kép-

zeli fatumot, 's engemet nyomorúlt fatalist! Azt hittem, legjobb úton vagyok már házasság felé a' mint utolsó napján Pesten mulatásomnak halom, hogy megérkezett Zárdi; hozzája menyek tehát, a' leányt egész cerimoniával megkérni. Az egész familiát egy szobában találtam; még egy idegen ifju legény is volt ott, ki különösen Leonorával discuralt, nagyon gestalva, ez mindjárt szemembe tünt. Nem tudom, mint tettem meg a' leány kérést, mert félszemmel mind Leonorát néztem: örvend-e vagy nem? Az a' gonosz Emelka csak befogta a' száját, nehogy kipukkanjon; jól láttam, nagy kedve van nevetni. Az öreg Zárdi felele: köszöni házának illy nemü megtiszteltetését, de el nem fogadhatja, mert leánya már ezen Bojtár nevű úr' jegyese, kit rég szeret, 's kihez most adatik. „Hát a' levél?“ kérdem rátartólag. „Melly levél?“ mond Zárdi. „A' mellyet nekem irt a' Tekintetes Úr,“ felelék duzadtan, „hiszen látom már nincs miért tagadja a' kisasszony előtt is.“ Zárdi kért: világosítsam fel ezen rejtvényt. Én kivevém levelét zsebemből, (éppen az nap kaptam vissza tőled) 's mondám: „itt elég világos; nincs miért titkolni a' dolgot.“ Elolvasák és mindnyájan egy másra bámulának. Végre felém fordulván Zárdi, kemény hangon mondta: „Kérem az Urat: ne üzzön játékot nevemmel, mert ezért törvény elébe hívhatnám; ez nem az én irásom; Kegyedet nem ösmerem; e' pillanatig soha nem is láttam. Arra soha sem vetemedném, hogy valakinek magam ajánljam leányom' kezét — érdemesb ő annál. Kegyed, kérem, távozzék el innen, 's még a' városból is.“ Azt sem tudom mint mentem haza; elég hogy mikor otthonn voltam, körül néztem: valljon nem álmadtam-e? Ártatlanságomról meg voltam győződve 's más napig nem indultam. Mikor haza érkeztem Nyirfalvára, itt találtam Kételkyéket; ők egész hideg vérrel parancsolák Gyurkának: vezesse ki Turtit az istalóból.

„Hogy hogy?“ kérdém, 's Káray felele: „Úgy hogy egy más után szinte két hétig mind jártad az aprilist.“ Ekkor elbeszéltek, hogy tudván, Zárdi nem lesz otthonn; nevében ők még Szöllővárt irtak egy levelet, 's úgy intézték, hogy én haza jöttemkor Nyirfalván kapjam azt. „A' többit már beszéld el te nekünk,“ mondanak, de én haragoson viszonzám: ez csak ugyan igen vastag tréfa volt, minthogy már most becsületem is kétségben van. Ők is megbánták tettöket hallván, hogy az lett következése, mit előre nem is gondolhattak. Végre megbékéltem velök azon feltétel alatt: hogy Zárdiéknak engemet mentő 's őket engesztelő levelet irjanak, és Turtit is nekem hagyják; úgy is már csak evvel maradok, mert képzeld: Tercsa hírem nélkül rég mátkás Kételkyvel! Emelkáról is gondolkodtam, 's hát most halom, hogy ő esztendő óta — asszony!

Megváltoztam barátom; olvasni kezdek — talán így elébb haladok. Régi étvágyamot szinte elvesztettem volt, mert Pesten (kivált a' quasi menyasszony nál) szégyeltem sokat enni, de már megjött.

A' könyvekből, hiszem, sokat tanulhat az ember; de tapasztalásból is sokat ám. Én ez által tanultam most: hogy nem jó az embernek mindent hinni, mert haj! be sokszor csalatkozik a' ki vakon hiszen. De te barátom akár vakon akár szemlátomást hidd azt: hogy vagyok és leszek is

a' te hív barátod

Nyiresi Máttyás.

Luiza.

Még egy, tutajokat illető javaslat.

Minekutána a' Maroson tutajokkal folytatni szokott kereskedést megpéndítettem, nem sokára megszólalt hazánk' északi havasai között levő kicsin, de kellemetes Gyergyó szék' Remete nevű helységének lelkésze, Bocskor János úr; 's én az érdeemes lelkész úr' felszólalásán annyival inkább örvendek, mivel meg vagyok győződve: hogy mind azokat, miket a' tutajok' fáradtságos készítése, hasznos vagy káros eladása felől irt, mint helyt lakó, mindennapi saját tapasztalásból merítette. Egyszersmind bizonyossá kívánom tenni Bocskor urat, hogy a' gyergyói szorgalmatos népet ama' kitételemmel, mellyet tőlök hallottam: „Ők inkább kinlódnak tutajkészítéssel mint lopjanak,“ nem akartam kisebbíteni; sőt inkább mint szorgalmatos népnek azon nemes ösztönét ismertetni meg, mi szerint ha kevés is jutalma terhes fáradtságaiknak, még is jobb szíjjel dolgoznak mint vétkes cselekedetet kövessenek el. De hogy is lenne szükségök, B. nyilatkozata szerint, a' gyergyóiaknak olyasmire vetemedni, mikor annyi sok jó szántó 's kaszáló földeket bírnak, és azon kívül fíradhatatlan szorgalmuak? Azonban meg kell valani: azok, kik a' sok kaszáló 's szántó földek mellett is néhány hónappal előbb eszik meg árát annak, mit csak majd később készítenek, nagy károkat okoznak az olyanoknak, kik takarékosan élvén, nem szoktak másoktól előre kölcsön pénzt felvenni, 's tetemes fáradtságban kerülő tutajaikat tavasszal jó áron adhatnák el, ha amaz előre kölcsön vevők nem volnának.

'S mi már Bocskor urnak e' károk' eltávoztatása' tekintetéből, a' múlt 1838 utósó fél évi Nemzeti Társalkodó' 35dik lapján nyilvánított ohajtását illeti *); én azt célirányoson csak

*) Bocskor úr itt emlékezetbe hozatott ohajtását, e következő sorokban nyilvánítja: „Ha a' tutajjal keres-

ügy látom teljesülhetőnek, ha Gyergyó' minden helységeiben, és Maros székben ott, hol tutajok készítenek, a' tehetősebbek, ezeken kívül pedig mások is, mint felszólítandó 's ajánlkózandó részvényesek, társaságba egyesülve bizonyos pénzmennyiséget teendének öszve azon nemes czélból: hogy abból 100-tól 12-övel fizetendő kereskedői kamat mellett előre kölcsön pénzt adjanak mindeneknek, kik kérendenek, mindazáltal olly magok kötelezésével, mi szerint tutajaikat tavasszal nem másnak hanem a' pénzt kölcsönöző társaságnak fogják általadni azon áron, mellyet — a' tutajok' minémüségéhez képest — a' helységi előjáróság határozand meg a' helység' öregeivel együtt. Mire nézve, hogy a' tutajoknak igazságos ára szabathassék, szükséges leendő előre azt is meghatározni, hány szál és millyen vastag fából álljon, 's hány öl hosszúságu legyen mind az első, mind a' második, mind a' harmadik osztálybeli tutaj, hogy az egyesület annak utána a' kiszabott és megállított áron minden akadály nélkül válthassa magához és vásárolhassa öszve azok' tutajait is, kiknek pénzt nem kölcsönözött.

Eljövén a' tutajok' egybe vásárlásának ideje; midőn a' társaság azokéit veendi által, kiknek előre pénzt kölcsönözött: felszámítandja, ennek vagy annak mennyi pénzt kölcsönözött volt; az mennyi ideig maradt nála, 's utána

kedőkből kerekedett honiak' társasága továbbra is üzendi a' tutajt készítő' csekély jutalmaztatása' kivételére irányzott terveit; tehát senki se vegye rossz neven, ha tutajt készítőinknek már valahára felnyilván szemeik, gyorsak leendének a' rácz fogásu honiak' nézetei ellen egyesülni, az elkészített tutajok' illő árát meghatározandók és rendelkezéseikben hívek maradandók. Elismerem: ezen egyesületből kénytelenítetének kimaradni a' már lekötelezett és adós, szegényebb tutajt készítő; de kétségtelenül megtehetik ezt a' tehetősebbek; a' független tutajt készítő; következőleg a' legszebb, legjobb, legbecsesb tutajok' tulajdonosai és első árusai.

A' Szerk.

100-tól 12-vel mennyi kamat járulandó; és figyelmzend arra is, az által vett tutajok melylyik osztálybeliek, hogy ahhoz alkalmazva vonhassa ki a tutajok' árából mind a kölcsön adott pénzt, mind annak kamatját; mi következőleg esnék meg:

Én p. o. múlt év' augustus hónapjában a társaságtól kölcsön előre vettem fel 25 forintot; a jelen esztendőbeli aprilisben, midőn a tutajok Maros' partján már mind készen szoktak lenni, nékem is vagyon ottan három fertály tutajom: mindenik osztálybeli egy egy; a társaság az első osztálybelinek árát 25, másodbelinek 20, harmadbelinek 15 forintokra határozta el, ez szerint 3 fertály tutajaimért kellene kapnom 60 forintokat; de mivel azokból a kölcsön vettem 25 ft. és annak kilencz hónapi, 100-tól 12-vel kamata 2 ft. 's 12 kr. levonandó, tehát nem 60 ft., hanem 27 forinttal és 15 krajczárral kevesebbet, az az 32 forintokat és 45 krajczárokat kapok.

Illy móddal a tutajok azoktól, kiknek előre kölcsön pénz adatott, béggyűjtetvén és másoktól is megvásároltatván; a társaság számbaveendi: hány fertály tutaja vagyon mind öszve, 's mi után azt is tudandja, hogy azok' öszveszerzésében tett fáradozása ne maradjon éppen minden jutalom nélkül, minden fertály tutaj után egy forintot rovand, minél fogva 25 forintot vette tutaját minden venni kívánóknak már 26 forintot adandja további haszonvadászás nélkül; 's hogy az után az idegen vevőkkel is alkudoznia ne kellésék, a helységi előjárásnak kötelessége leend: mihelyt a tutajok' árát osztályok szerint megállította, legottan a tutaj piaczon olyan helyen, hol mindenkinek szeméibe tünhetik, írásban felragasztani, mennyire határozottatott mindenik osztálybeli tutajok' ára; mit látván a venni kívánó, pénzbeli tehetséghez képest választhat egyik vagy másik osztályból többet vagy kevesebbet.

(Vége közelebből)

D. F. A.

Familiai intő felirat.

Gróf Báthory András megvesztegető társalkodástól csábitatva, ifúságában nem igen dicseretes életet folytatott, de megbánta a gonoszság' és vétek' útain gyakorlott cselekvényeit mi után értebb okosságra és értelemre jutott; megjobbította magát, 's az után élete' végéig igen jámborul élt.—1442ben építette Báthory a' nevezetes Ecsedi várat Szathmár vármegyében.—A' megbánás' lelkétől, és gyermekeinek jobban lehető neveltetése' ohajtásától indítatva minden utódainak megóvására, és oktatására, egy érdekes feliratot készített, melly akkor kőbe metszetett, és mint az új vár' ékessége, annak kapuja felibe állítatott.—A' felirat, fontos tartalma szerint, következőleg hangzott. „Ut nominis Bathorei non velint esse immemores: primum inter se sint concordēs; concordia enim res parvae crescunt; discordia maximae dilabuntur. Deinde: ne inventa perdant; nam non minor est virtus, quam quaerere, parta tueri.—Postremo: tolerate, et abstinete; nam divertere a malo, et facere bonum, est felicitas hominis.“—Az az: „Hogy a' Báthory névről el ne felejtkezessenek: elsőben egymás között légyenek egyesek; mert egyesség által a' kicsin dolgok megnevednek; versengés által a' legnagyobbak is elenyésznek.—Továbbá: a' mit szerevve kapnak, el ne vessessék; mert nem kisebb erény a' szeretteket megtartani, mint szerevni.—Végre: türejetek, szenvedjete, 's legyetek mértékletesek; mert eltávozni a' gonosztól, és jót cselekedni: ez az ember' boldogsága.

H. J.